

Конституційний Суд України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

про визнання частково неконституційними положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України

1. Відповідно до частини першої статті 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Це положення закріплює одну з найважливіших гарантій здійснення як конституційних, так й інших прав та свобод людини і громадянина (Рішення Конституційного Суду України від 25 грудня 1997 року № 9-зп). Право на суд не може бути обмежено (положення статті 64 Конституції України).

Фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. Порядок визнання фізичної особи недієздатною встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України (частини перша, друга статті 39 Цивільного Кодексу (далі – ЦК (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356*)).

Справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи чи визнання фізичної особи недієздатною суд розглядає за участю заявника та представника органу опіки та піклування. Питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом з урахуванням стану її здоров'я (частина перша статті 240 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492*)).

2. Принципи захисту осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1991 року (Резолюція № 46/119), вказують на недопустимість будь-якої дискримінації, тобто встановлення зв'язку з психічним захворюванням осіб таких відмінностей, виключень або переваг, наслідком яких є скасування або перешкоджання у рівному користуванні всіма міжнародно-визнаними цивільними політичними, економічними, соціальними та культурними правами. Крім того, ці Принципи вказують на право особи, питання щодо недієздатності якої є предметом судового провадження, бути представленою адвокатом, а також право нарівні із своїм представником та будь-якою іншою заінтересованою особою оскаржити будь-яке рішення щодо недієздатності у суді вищої інстанції.

У Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи 818 (1977) «Щодо ситуації з психічними захворюваннями» від 08 жовтня 1977 року, Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи № R (83) 2 «Стосовно правового захисту осіб, які страждають на психічні розлади, що примусово утримуються як пацієнти» від 22 лютого 1983 року, № R(99) 4 «Про принципи, що стосуються правового захисту недієздатних повнолітніх осіб» від 23 лютого 1999 року, Rec(2004) 10 «Про захист прав людини і гідності осіб з психічними розладами» від 22 вересня 2004 року також вказується, що особи з психічними розладами повинні мати можливість здійснювати всі цивільні та політичні права, а обмеження цих прав допускається у суворій відповідності з вимогами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) і не можуть ґрунтуватись лише на факті наявності у особи психічного розладу. При цьому державам-членам Ради Європи пропонується встановити, що судові рішення про обмеження прав психічнохворої особи не може ґрунтуватись лише на медичному висновку, що такій особі, як і будь-якій іншій, має бути забезпечено право бути вислуханою та що на випадок можливого порушення у провадженні має брати участь адвокат.

3. Аналіз положення речення другого частини першої статті 240 ЦПК свідчить, що у разі наявності висновку судово-психіатричної експертизи про нездатність особи усвідомлювати значення своїх дій та(або) керувати ними суд може не викликати таку особу у судові засідання, тобто не повідомити її про розгляд справи щодо визнання її недієздатною.

Те, що саме таким чином судами тлумачиться та застосовується вказане положення ЦПК, свідчить відповідна судова практика – отримуючи висновок лікарів про нездатність особи усвідомлювати свої дії, що, відповідно, має наслідком нездатність брати участь у судовому засіданні, суди не викликають таку особу у судові засідання (рішення Маловисківського районного суду Кіровоградської області від 30 вересня 2010 року, справа № 2–о–20/2010, Держинського районного суду м. Харкова від 20 лютого 2012 року, справа № 2-о/2011/7/2012, Дунаєвського районного суду Хмельницької області від 30 серпня 2013 року, справа № 674/765/13-ц та від 02 вересня 2013 року, справа №674/1043/13-ц).

Очевидно виникає питання, який сенс викликати особу у судове засідання, якщо в результаті відповідної експертизи встановлено, що вона не здатна розуміти свої дії?

З цього приводу варто уваги наступне.

Правовими наслідками визнання фізичної особи недієздатною є: встановлення над особою опіки, відсутність права вчиняти будь-який правочин, вчинення правочинів від імені такої особи і в її інтересах призначеним їй опікуном, несення відповідальності опікуном за шкоду, завдану недієздатною особою (положення статті 41 ЦК (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356*).

Таким чином, в разі винесення рішення про визнання особи недієздатною вона позбавляється можливості самостійно реалізовувати свої права та обов'язки – її юридичний стан суттєво змінюється.

Відповідно, судовий розгляд має бути організований таким чином, щоб унеможливити помилки у оцінці здатності особи розуміти та керувати своїми діями. Це зумовлює необхідність встановлення особливого рівня гарантій захисту осіб, щодо встановлення недієздатності яких розпочато судове провадження, з тим, щоб виключити будь-яку дискримінацію таких осіб за ознакою наявності психічного розладу, а також пов'язані з цим обмеження прав, крім тих, які допускаються в загальноновизнаних для таких випадків цілях.

Лише факт звернення до суду заявника із заявою про визнання особи недієздатною не визначає наперед результат судового провадження та, відповідно, не може бути підставою для позбавлення цієї особи цивільної процесуальної дієздатності, тобто можливості брати участь у провадженні самостійно або через представника, обраного ним на власний розсуд.

Частина перша статті 240 ЦПК обумовлює необхідність виклику особи станом її здоров'я, тобто її участь у провадженні не виключається. У цьому контексті заслуговує на увагу те, що норми ЦПК не встановлюють процедуру та критерії, за яких суд має визначити, чи можлива особиста присутність особи, чи повідомляється вона про дату та час розгляду справи, чи має суд забезпечити використання такою особою інших засобів для реалізації своїх процесуальних прав нарівні з іншими учасниками справи.

Така невизначеність призводить до необмеженої дискреції суду щодо вирішення питання про необхідність виклику особи в судове засідання, що має наслідком свавільне застосування оскаржуваного положення статті 240 ЦПК.

З огляду на відсутність чітко визначених процедури та критеріїв, за яких суд визначає можливість участі такої особи у провадженні, позбавлення її права на захист через неповідомлення про дату та час розгляду справи не може вважатися таким, що ґрунтується на законі, й, відповідно, є несумісним із принципом верховенства права та принципом рівності.

4. Як вже вказувалось вище, наявність висновку судово-психіатричної експертизи про те, що особа не здатна усвідомлювати свої дії та, відповідно, брати участь у судовому засіданні, вважається судами достатньою підставою для неповідомлення такої особи про судове засідання.

У результаті особа позбавляється процесуальних прав, які їй належать як учаснику судового провадження: особисто або через представника надавати докази в суді, надавати пояснення по справі, заявляти клопотання, зокрема, про призначення експертизи, ставити питання експерту, заявляти йому відвід тощо.

Відповідно, особа, питання щодо недієздатності якої розглядається, позбавляється можливості представляти свою справу, користуючись рівними з іншими учасниками процесуальними правами. Таким чином, порушується принцип рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом всупереч положенням п. 2 частини третьої статті 129 Конституції України.

5. Крім того, у такій категорії справ учасники провадження можуть мати різнонаправлені інтереси щодо результату провадження, особливо у справах, де заявниками є особи, які мають намір стати опікунами недієздатного. Ці інтереси мають відстоюватись з урахуванням принципу змагальності та рівності сторін в судовому провадженні. У таких випадках, враховуючи суттєву зміну юридичного стану особи, яка визнана судом недієздатною, та характер прав, що набуває опікун, суд має особливо ретельно досліджувати докази, що представлені учасниками.

Позбавлення особи, психічний стан якої досліджується, права особисто або через представника представляти свою позицію перед судом унеможлиблює всебічне і повне з'ясування обставин справи. Відповідно, такий захід можливий лише у випадках, коли судом поза розумним сумнівом встановлено, що вид та ступінь психічного розладу у відповідний час дійсно перешкоджає особі брати участь у судовому засіданні. Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд), користуючись критерієм доведеності «поза розумним сумнівом», вказує, що така доведеність може впливати із сукупності ознак чи неспростованих презумпцій, достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою (рішення Європейського суду у справі «Лабіта проти Італії» від 06 квітня 2000 року, № 26772/95, п. 121).

У цьому зв'язку слід зазначити, що висновок судово-психіатричної експертизи щодо наявності ознак недієздатності особи є лише одним із доказів, представлених суду в судовому провадженні.

Суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жоден доказ не має для суду наперед встановленого значення. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Результати оцінки доказів суд відображає в рішенні, в якому наводяться мотиви їх прийняття чи відмови у прийнятті (положення статті 212 ЦПК). Якщо висновок експерта буде визнано неповним або неясним, судом може бути призначена додаткова експертиза, яка доручається тому самому або іншому експерту (експертам). Якщо висновок експерта буде визнано необґрунтованим або таким, що суперечить іншим матеріалам справи або викликає сумніви в його правильності, судом може бути призначена повторна експертиза, яка доручається іншому експертові (експертам) (частини перша та друга статті 150 ЦПК).

Вищевказане свідчить, що суд не може робити висновки щодо необхідності повідомлення особи, питання щодо недієздатності якої розглядається, виключно на підставі висновку експерта.

У цьому контексті звертаємо увагу на відповідну позицію Конституційного Суду Російської Федерації (рішення від 27 лютого 2009 року за скаргами Ю.К. Гудковой, П.В.Штукатурова, М.А. Яшиной):

«... висновок експерта не має для судді наперед встановленої сили і підлягає оцінці в сукупності з іншими доказами, в тому числі з поясненнями самої особи, – на підставі внутрішнього переконання судді в тому, що відсутні підстави для сумнівів у достовірності, професійності, повноті висновків експертів про характер та тяжкість захворювання, можливі наслідки хвороби особи для її соціального життя, здоров'я, майнових інтересів, а також про те, якого роду дії вона не здатна усвідомлювати та контролювати тощо. У випадку виникнення сумнівів у достовірності та повноті висновків експерта суддя зобов'язаний призначити повторну експертизу психічного стану особи.

Участь самої особи у судовому засіданні, таким чином, необхідна не тільки для того, щоб надати їй можливість представити свою позицію у справі, але й для того, щоб дозволити судді скласти свою думку про психічний стан особи й безпосередньо переконатись в тому, що особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. За таких обставин суддя для того, щоб забезпечити повний та ефективний захист, уникнення свавільного втручання в право на повагу до приватного життя та дотриматись вимог справедливості, розумності та пропорційності при винесенні рішення про визнання особи недієздатною, не повинен обмежуватись лише письмовим висновком експерта. Інакше порушується право на справедливе правосуддя і виникає ризик, що визнання особи недієздатною буде неспівмірним конституційно визнаним цілям, що закріплені в частині третій статті 55 Конституції Російської Федерації. (...)

Розгляд справи за відсутності самої особи (всупереч її бажанню) можливий лише за наявності особливих обставин, наприклад, у випадках, коли існують достатні підстави передбачати, що особа становить реальну загрозу для оточуючих або стан здоров'я не дозволяє їй предстати перед судом. Однак у цих випадках, оскільки мова йде про суттєву зміну стану особи, безпосереднє ознайомлення суду зі станом здоров'я такої особи є необхідним для того, щоб встановити реальну здатність особи брати участь у судовому засіданні і попередити свавільне позбавлення її статусу дієздатної».

Враховуючи вищевказане, позбавлення особи права особисто або через обраного нею представника брати участь у судовому засіданні, в якому розглядається питання щодо визнання її недієздатною, зокрема, через

неповідомлення її про дату та час судового засідання є недопустимим обмеженням права на справедливий судовий захист.

Таким чином, положення частини першої статті 240 ЦПК в частині, що передбачає, що питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом з урахуванням стану її здоров'я, не відповідає положенням частини першої, другої статті 24, частини першої та п'ятої статті 55, частини першої і другої статті 64, пункту другої частини третьої статті 129 Конституції України в тій мірі, в якій воно дозволяє постановити рішення про визнання особи недієздатною на підставі лише висновку експерта без надання особі, якщо її участь у судовому засіданні не несе загрози її здоров'ю чи здоров'ю інших, можливості надати суду свою позицію особисто або через обраного нею представника.

Щодо оскарження рішення суду про визнання особи недієздатною

1. Фізична особа визнається недієздатною з моменту набрання законної сили рішенням суду про це (стаття 40 ЦК (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356*); права, свободи та інтереси малолітніх осіб віком до чотирнадцяти років, а також недієздатних фізичних осіб захищають у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, опікуни чи інші особи, визначені законом (частина перша статті 39 ЦПК (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492*); суд постановляє ухвалу про залишення заяви без розгляду, якщо заяву подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності (п. 1 частини першої ст. 207 ЦПК (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492*).

2. Відповідно до частини третьої статті 235 ЦПК справи окремого провадження, до яких належать справи про визнання особи недієздатною, розглядаються судом з додержанням загальних правил, встановлених цим Кодексом, за винятком положень щодо змагальності та меж судового розгляду.

Відповідно, особа, яку було визнано недієздатною судом першої інстанції, як учасник провадження і як особа, питання щодо прав та обов'язків якої було вирішено судом, може самостійно оскаржити таке рішення в апеляційному порядку до набрання ним законної сили.

Однак, у разі якщо суд першої інстанції не вжив належних заходів для встановлення реальної можливості особи брати участь в судовому засіданні про визнання її недієздатною особисто, розглянув справу, не повідомляючи її про час і місце розгляду справи, то в такому випадку ця особа може дізнатись про наявність рішення про визнання її недієздатною лише після спливу строку для апеляційного оскарження, тобто, коли рішення вже набрало законної сили і виконується, зокрема, призначаються опікуни.

У такому випадку така особа позбавляється права оскаржити вказане рішення до суду апеляційної інстанції, оскільки як особа, визнана недієздатною, вона позбавлена права здійснювати процесуальні дії, в тому

числі звертатися до суду з апеляційною скаргою або ставити перед цим судом питання про продовження строків апеляційного оскарження.

Позбавлення таким чином особи можливості оскаржити відповідне судове рішення має наслідком позбавлення її права не бути свавільно позбавленою здатності самостійно реалізовувати свої права.

Враховуючи суттєвість зміни юридичного стану особи у разі визнання судом її недієздатною, їй має бути забезпечено можливість звернення до всіх наявних національних засобів правового захисту щодо позбавлення її можливості самостійно реалізовувати більшість конституційних прав, включаючи можливість використання інстанційного оскарження такого судового рішення.

Відсутність можливості для особи оскаржити рішення про визнання її недієздатною у разі, коли суд не повідомив її про розгляд справи, ґрунтуючись лише на письмовому висновку експерта про її нездатність брати участь у судовому засіданні, призводить до порушення права такої особи на судовий захист.

Таким чином, взаємопов'язані положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240 ЦПК не відповідають положенням частини першої та другої статті 55 та частин першої та другої статті 64 Конституції України в тій мірі, в якій ці положення не надають особі, визнаній судом недієздатною, права оскаржити це судове рішення у випадку, коли суд першої інстанції не надав їй можливості особисто або через обраного нею представника представити свою позицію по справі через неповідомлення про розгляд справи, ґрунтуючись лише на письмових доказах щодо нездатності такої особи брати участь у судовому засіданні.

Щодо можливості особи, визнаній недієздатною, ініціювати судовий розгляд питання щодо поновлення її дієздатності

1. За заявою опікуна або органу опіки та піклування суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи, яка була визнана недієздатною, і припиняє опіку, якщо буде встановлено, що внаслідок видужання або значного поліпшення її психічного стану у неї поновилася здатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною, встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України (частини перша та друга статті 42 ЦК із змінами, внесеними згідно із Законом N 2798-IV від 06.09.2005 (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, N 42, ст.464); скасування рішення суду про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною, в разі її видужання або значного поліпшення її психічного стану здійснюється за рішенням суду на підставі відповідного висновку судово-психіатричної експертизи за заявою опікуна, органу опіки та піклування (частина четверта

статті 241 ЦПК (*Відомості Верховної Ради України від 08.10.2004, 2004 р., № 40, / 40-42 /, стор. 1530, стаття 492*).

2. Виходячи зі змісту положень статей 42 ЦК та 241 ЦПК особа, визнана недієздатною, не має право звернутися до суду із заявою про поновлення її цивільної дієздатності. Крім того, законом не передбачається ані обов'язковий періодичний судовий перегляд рішення щодо визнання особи недієздатною, ані вимоги обмежувати дію рішення суду про визнання особи недієздатною будь-якими часовими рамками. Таким чином, така особа у питанні поновлення своєї цивільної дієздатності фактично повністю залежить від опікуна або органу опіки та піклування.

Конституція України наводить вичерпний перелік обмежень щодо недієздатних осіб: громадяни, яких визнано судом недієздатними, не мають права голосу на виборах і референдумах (частина друга статті 70); повноваження народного депутата України припиняються достроково у разі визнання його судом недієздатним (п. 3 частини другої статті 81). Крім того, норми Конституції України прямо вказують, що право на судовий захист не може бути обмежено (частина друга статті 64).

Крім цього, відповідно до офіційного тлумачення статті 55 Конституції України частина перша цієї статті містить загальну норму, яка означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Зазначена норма зобов'язує суди приймати заяви до розгляду навіть у випадку відсутності в законі спеціального положення про судовий захист (Рішення Конституційного Суду № 9-зп від 25.12.97).

Вказаному положенню Конституції України кореспондує положення п.1 статті 6 Конвенції, яке передбачає право особи на подання до суду будь-якої заяви, що стосується вирішення її цивільних прав та обов'язків. Особа може ставити питання про дотримання її права на суд, одним з аспектів якого є право доступу до суду, якщо вона небезпідставно заявляє про неправомірне втручання у її цивільні права та обов'язки та стверджує, що не мала можливості звернутися з відповідною скаргою до суду (рішення Європейського суду у справі «Наталія Михайленко проти України» від 30 травня 2013 року, № 49069/11, п. 30). У своїй прецедентній практиці Європейський суд неодноразово встановлював, що положення п. 1 статті 6 Конвенції є застосовними до питання доступу особи, визнаної недієздатною, до суду з метою поновлення своєї дієздатності (вищевказане рішення Європейського суду у справі «Наталія Михайленко проти України», п. 33).

Загальноновизнано, що право на доступ до суду не є абсолютним і воно може підлягати обмеженням. Це презюмується, оскільки право на доступ до суду з огляду на свою природу вимагає встановлення державою регулювання. Таке регулювання може змінюватись відповідно до потреб та ресурсів суспільства та осіб.

Тим не менш, регулювання, що застосовується, не може обмежувати право доступу особи в такій мірі, що призводить до нівелювання самого права. Більше

того, обмеження не відповідатимуть п. 1 статті 6 Конвенції, якщо вони не переслідують легітимну мету та не дотримано розумного балансу між засобами та метою.

Розглядаючи відповідні справи, Європейський суд вказував, що право недієздатної особи звертатися до суду щодо перегляду рішення про визнання її недієздатною є одним із найважливіших прав для неї, адже у разі ініціювання таке провадження буде вирішальним для всіх її прав і свобод, що зазнали впливу від визнання недієздатності (рішення Європейського суду у справі «Станєв проти Болгарії» від 17 січня 2012 року, № 36760/06, п. 241).

При цьому, Європейський суд зазначив, що підхід національного законодавства не надавати права безпосереднього доступу до суду недієздатних з метою поновлення своєї цивільної дієздатності не відповідає загальній тенденції в європейських державах. Зокрема, порівняльний аналіз, проведений у вищевказаній справі «Станєв проти Болгарії», демонструє, що сімнадцять із двадцяти досліджених правових систем передбачали на той час безпосередній доступ до суду для осіб, визнаних недієздатними (вищевказане рішення Європейського суду у справі «Станєв проти Болгарії», пп. 88-90, 243).

Дослідивши національне законодавство України в контексті права недієздатної особи ініціювати судове провадження з метою поновлення своєї дієздатності у справі «Наталія Михайленко проти України», Європейський суд дійшов висновку про порушення державою п. 1 статті 6 Конвенції, оскільки заявниця, яку було позбавлено дієздатності, не мала можливості безпосередньо звернутись до суду з метою поновлення своєї дієздатності, що мало наслідком відсутність розгляду цього питання судом. Відсутність судового перегляду вказаного питання, яке суттєво впливало на життя заявниці, не може бути виправдано легітимними цілями, які є підґрунтям обмеження доступу до суду недієздатних осіб (вищевказане рішення Європейського суду у справі «Наталія Михайленко проти України», п. 40).

Таким чином, враховуючи, відсутність законодавчої вимоги щодо обов'язкового судового періодичного перегляду рішень про визнання особи недієздатною або щодо обов'язкового зазначення строку дії такого рішення, положення частини першої статті 42 ЦК та частини четвертої статті 241 ЦПК в тій мірі, в якій воно унеможлиблює звернення особи, визнаної судом недієздатною, безпосередньо до суду з заявою про поновлення своєї дієздатності, суперечить положенням частини першої статті 55 Конституції України.

З огляду на вищевказане та керуючись статтями 101 і 147, абзацом другим п. 1 частини першої статті 150 Конституції України (*Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 30, стаття 141*), п. 1 статті 13, статтями 39 і 82 Закону України «Про Конституційний Суд України» (*Відомості Верховної Ради України, 1996, № 49, ст.272*), п. 3 частини першої статті 13 та статтею 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» (*Відомості Верховної Ради України, 1998, N 20, ст.99*),

ПРОШУ:

1. Визнати, що положення частини першої статті 240 ЦПК в частині, що передбачає, що питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом з урахуванням стану її здоров'я, не відповідає положенням частини першої, другої статті 24, частини першої та п'ятої статті 55, частини першої і другої статті 64, пункту другої частини третьої статті 129 Конституції України в тій мірі, в якій воно дозволяє постановити рішення про визнання особи недієздатною на підставі лише висновку експерта без надання особі, якщо її участь у судовому засіданні не несе загрози її здоров'ю чи здоров'ю інших, можливості надати суду свою позицію особисто або через обраного нею представника.

2. Визнати взаємопов'язані положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240 ЦПК в тій мірі, в якій ці положення не надають особі, визнаної судом недієздатною, права оскаржити це судове рішення у випадку, коли суд першої інстанції не надав їй можливості особисто або через обраного нею представника представити свою позицію по справі через неповідомлення про розгляд справи, ґрунтуючись лише на письмових доказах щодо нездатності такої особи брати участь у судовому засіданні, такими, що не відповідають положенням частини першої та другої статті 55 та частин першої та другої статті 64 Конституції України.

3. Визнати, що враховуючи, відсутність законодавчої вимоги щодо обов'язкового судового періодичного перегляду рішень про визнання особи недієздатною або щодо обов'язкового зазначення строку дії такого рішення, положення частини першої статті 42 ЦК та частини четвертої статті 241 ЦПК суперечить положенням частини першої статті 55 Конституції України в тій мірі, в якій воно унеможливорює звернення недієздатної особи безпосередньо до суду з заявою про поновлення своєї дієздатності.

У конституційному провадженні за цим поданням братиму участь особисто, а також братиме участь Кушнір Ірина Володимирівна – представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Конституційному Суді України.

Додатки:

1. Конституція України (витяг).
2. Цивільний кодекс України (витяг).
3. Цивільний процесуальний кодекс України (витяг).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (витяг).

5. Принципи захисту осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1991 року (Резолюція № 46/119) (витяг).
6. Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи 818 (1977) «Щодо ситуації з психічними захворюваннями» від 8 жовтня 1977 року.
7. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(83) 2 «Стосовно правового захисту осіб, які страждають на психічні розлади, що примусово утримуються як пацієнти» від 22 лютого 1983 року.
8. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(99) 4 «Про принципи, що стосуються правового захисту недієздатних повнолітніх осіб» від 23 лютого 1999 року.
9. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи Rec (2004) 10 «Про захист прав людини і гідності осіб з психічними розладами» від 22 вересня 2004 року.
10. Рішення Конституційного Суду Російської Федерації від 27 лютого 2009 року за скаргами Ю.К. Гудковой, П.В.Штукатурова, М.А. Яшиной.
11. Рішення Маловісківського районного суду Кіровоградської області від 30 вересня 2010 року, справа № 2–о–20/2010.
12. Рішення Держинського районного суду м. Харкова від 20 лютого 2012 року, справа № 2-о/2011/7/2012.
13. Рішення Дунаєвецького районного суду Хмельницької області від 30 серпня 2013 року, справа № 674/765/13-ц.
14. Рішення Дунаєвецького районного суду Хмельницької області від 02 вересня 2013 року, справа № 674/1043/13-ц.
15. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лабіта проти Італії» (Labita v. Italy) від 06 квітня 2000 року, заява № 26772/95, п. 121; <http://hudoc.echr.coe.int> (витяг).
16. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Станєв проти Болгарії» (Stanev v. Bulgaria) від 17 січня 2012 року, заява № 36760/06, пп. 88-90, 241 та 243; <http://hudoc.echr.coe.int> (витяг).
17. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Наталія Михайленко проти України» (Nataliya Mikhaylenko v. Ukraine) від 30 травня 2013 року, заява № 49069/11, п.п. 30, 33 та 40; <http://hudoc.echr.coe.int>.

В.В. Лутковська